

برزنامه یادگاری

از سنت دیرینه شاهنامه سرایی

دکتر سید جمال وزیر ی محبوب

مدرس دانشگاه فرهنگیان مشهد

در میان حماسه هایی که تاکنون از نظر استقلال شهرت دارند هیچ حماسه ای به جز شاهنامه فردوسی به گستر دگی برز و نامه نیست. برز و نامه سر گذشت برزو پسر سهراب است که پس از رویارویی و معارفه مختصری با فراسیاب، به تشویق او در سلک سپاهیان فراسیاب به منصب سپه سالاری سپاه فراسیاب می رسد و پس از آن به تحریک فراسیاب بدون آگاهی از هویت خود بر ایران می تازد و با رستم نبرد می کند. نژادش شناخته می شود و به سپاه ایران در می آید و در کنار سپاهیان ایران در جنگ های ایران و توران مشارکت می کند.

بر اساس تحقیقات انجام شده و نسخ موجود، برز و نامه از دو بخش قدیم و جدید تشکیل شده است که بخش کهن آن را شاعری به نام شمس الدین محمد کوسج در حدود قرن هشتم و بخش جدید آن را شاعر دیگری به نام ععالی در حدود قرن دهم سروده است و سپس توسط شاعری ناشناس این دو بخش به هم پیوند زده شده است و منظومه ای بزرگ بالغ بر ۳۳۰۰ بیت فراهم گردیده است. البته نسخ دیگری از برز و نامه اخیرا شناسایی و مقابله شده است که بر سري های اولیه حاکی از آن است که مجموع ابیات هر دو بخش بسیار بیشتر از تعداد ابیات مذکور خواهد بود . در تحقیقات انجام شده و مقابله نسخ موجود و نیز تعداد روایت های جمع آوری شده از متون شفاهی و طوهار های نقالی مشخص گردیده که این اثر به دلیل شهرت و اقبال عامه مردم، بر خور داری بیشتر از ویژگی های حماسه در مقایسه با سایر آثار حماسی بعد از فردوسی و فقدان برخی از داستان های فرعی در شاهنامه در ردیف آثار حماسی بعد از شاهنامه در جایگاه نخست قرار دارد.

ژول مول و دکتر صفا تمام منظومه را (بخش کهن و جدید) سروده یک نفر می دانند. (ژول مول ۱۳۶۹: ۴۹؛ صفا ۱۳۳۹: ۳۰۹) و تاریخ سرایش آن را در اواخر قرن پنجم و اوایل قرن ششم تعیین کرده اند. لذا آنچه منظور دکتر صفا قضاوت کلی راجع به هر دو بخش برز و نامه باشد در ست است. ولی با توجه به اثبات این که برز و نامه توسط دو شاعر در فاصله زمانی متفاوتی سروده شده بهتر آن است که بگوییم در بخش اول ابیات متوسله می یافت می شود و در بخش دوم که متاخر است ابیات سست فراوان یافت می شود. بنا بر بعضی از قرائن موجود داستان برز و تحت تاثیر داستان رستم و سهراب و برای زنده نگه داشتن جریان حماسه سرایی

بعد از فردوسی و کاستن از فشار های روانی و تراژدیک رستم و سهراب و " برای جبران پایان غم انگیز آن ساخته شده است " (هفت لشکر ۱۳۷۷: ۲۲) پنداری سازندگان داستان های جهانگیر و برزو چنان از پایان اندوهبار داستان سهراب متأثر بوده اند که خواسته اند با ساختن این گونه داستان ها آن را جبران کنند

" (مرتضوی ۱۳۶۹: ۱۴۰). و اگر این داستان در زمان فردوسی مثل سایر داستان های شاهنامه از شهرت عمومی برخوردار می بود و یا حداقل در متون پهلوی به آن اشاره می شد، فردوسی نیز به آن می پرداخت. بنابراین احتمال می رود که این داستان در قرون اولیه هجری در منطقه سیستان شکل گرفته و بعد از فردوسی بنا به دلایل فوق بر سر زبان ها افتاده است. از سوی دیگر در کتاب های تذکره و تاریخ نیز به این داستان اشاره نشده است. مثلا صاحب مجمل التواریخ و القصص " سال ۵۲۰ هـ "و نه زت نامه علایی مطلقا به این داستان اشاره ای نمی کنند. یادر کتاب های تذکره لباب الالباب عوفی و مجمع الفصاحی ر ضا علی خان هدایت هیچ اشاره ای به داستان برزو نشده است. همه اینها دلایلی کافی برای موخر بودن این داستان بعد از شاهنامه فردوسی است. در هر حال برز و نامه از دو بخش تشکیل گردیده که تفاوت های آشکاری در سبک و طرز بیان و کاربرد واژه ها دارد و در جای هیچ تردیدی باقی نمی گذارد که قسمت دوم آن را شاعری متوسط سروده است. برز و نامه دارای چند روایت متنور است که در آنها به هر دو بخش قدیم و جدید پرداخته شده است. مانند کتاب رستم نامه که تقریبا سه چهارم کتاب به داستان برزو اختصاص دارد. (رستم نامه، بی تا، ص ۵۰) بعد) در کتاب احیاء الملوک نیز خلاصه ای از بخش کهن برز و نامه نقل شده است. (شاه حسین سیستانی ۱۳۴۴: ۳۰۰ به بعد) ... برز و نامه منظوم در اصل دو منظومه جداگانه در باره داستان های برز و است که هر بخش آن توسط شاعری به نظم درآمده است و گویا در قرن دهم توسط شاعری متوسط این دو بخش به هم پیوند خورده است. به نظر می رسد که عطایی پس از نظم بیژن نامه به سرودن داستان برز و روی آورده و ابتدا برز و نامه کهن را به دنبال بیژن نامه قرار می دهد و سپس دیگر قصه های برز و را که بر سر زبان ها بوده به دنبال برز و نامه کهن به نظم می کشد. البته با توجه به سبک و اسلوب بیان برز و نامه جدید این احتمال وجود دارد که خود عطایی دست به این کار زده باشد. هر چند بین دو بخش قدیم و جدید برز و نامه و علاوه بر آن بخش های جدید برز و نامه با یکدیگر اختلافاتی وجود دارد و دامنه این اختلافات تا ورود برخی از داستان های حماسی مستقل دیگر مثل آذر گشسب و جهانگیر اده می یابد.

رمز ماندگاری فردوسی

دکتر علیرضا قیامتی

info@khorasannews.com

نیاورده و ناور در روزگار / سخنگو چو فردوسی نامدار / اگر خوانی اورا خدای سخن / سزای وی است سزای سخن

اوست که با بیانی روشن و گیرا و آهنگی حماسی و شور انگیز، روی آوردن به نیکی و پیکار مداوم با پلیدی و نابکاری برای گسترش راستی و راست کرداری را فریاد می کند. در واقع رمز ماندگاری شاهنامه و تاثیر بی چون و چرای شعر و اندیشه فردوسی در عرصه فرهنگ و تمدن جهانی چیست؟ آیا تنها اینکه شاهنامه از بنیان های هویت ملی مابه شمار می آید و شاعری احیاگر زبان فارسی و برکشنده فرهنگ و تمدن ایران کهن است اسباب نامداری او و شاهنامه را فراهم آورده است.

اگر چنین بود می بایست فردوسی تنها در مرز های ایران و یا فارسی زبانان محدود می ماند و آوازه اندیشه او کلام او در بزرگترین محافل فرهنگی جهان بازتاب نمی یافت. اهمیت شاهنامه تنها از آن جهت نیست که سرگذشت ایران باستان و اسطوره های ملی را به تصویر کشیده و نماد فرهنگ ملی و آیین های کهن به شمار می آید و در س میهن دوستی و مهر به ایران را آموخته بلکه از آن جهت نیز دارای اهمیت است که حکمت و اخلاقی و راه و رسم زندگی و رسیدن به رستگاری را در گوش جان زمزمه می کند.

یکی از دلایل ماندگاری و شیفتگی آزاداندیشان به شاهنامه تربیت اخلاقی و آموزه های انسانی آن در بحیوحه حوادث و جنگ هاست. قانون های اخلاقی و انسانی چنان در دل فردوسی جای گرفته و با جان و آرداگی خود را فدا نکرد. بلکه پایمردی انسانی و شکوه اندیشه خویش را با نهایت خردورزی پاسداری نمود و تمام زندگی و اندوخته مادی و معنوی خود را در پای فرهنگ و ادب درخشان فارسی نثار کرد. آرزو و دغدغه اصلی او در گردآوری و به انجام رساندن روایت

شاهنامه افزون بر اینکه ترجمانی از تاریخ پر افتخار ایران و شناسنامه ای گویا از پیشینه فرهنگی ماست کار نامه در خشان انسان گرایی و آیینه آرمان های ملتی است که از نخستین طلایه داران دانش و آزادی در جهان است. فردوسی با اندیشه ای آرمانخواهانه و دلی آکنده از مهر بانی و نرمخویی، شخصیت هایی می کشد که هر یک از آنان پدیدآورنده گونه هایی والا از آموزه های انسانی به شمار می آیند. هنر نمایی بنیانی استاتوس یا زتابر رویایی آموزه های فکری و تاثیرات ژرف فرهنگی

آنهاست و گاه آنچنان می نماید که شاید آرمان اساسی فردوسی بیان اصول انسانی و اخلاقی باشد تا به نظم آوردن داستان های حماسی، هنر جهان بینی و فر دوسی به حکمت و اخلاق در گستره ادب فارسی و همچنین ادب جهانی رنگ و بوی ویژه و بخشیده و تامل و دید خردگرایانه وی در قالب ابیاتی نیک منشانه جلوه گر شده است به جرأت می توان گفت که کمتر شاعری چون فردوسی بر اهمیت و ارزش نیکی داد سخن داده است. شاهنامه خرد نامه نیکی است. منشور نیک اندیشی و نکوهش همه زشتی هاست. نیکی است که رستگاری این جهان و آن جهانی انسان را برای همیشه تضمین می کند:

تو زنده ای سوی نیکی گرای / مگر کام یابی به دیگر سرائی

در گستره شاهنامه قهرمانی ها تنها محدود به جنگاوری در میدان نبرد نیست بلکه اخلاقی گرایی و خردمندی، یزدان پرستی و نیک اندیشی لازمه و بنیان قهرمانی هاست و از همین روست که دانایی و نیک اندیشی و انسان گرایی در وجود قهرمانانی چون رستم و سیاوش و گودرز و گیو و پادشاهانی چون فریدون و بذر ج و کیخسرو آمیخته است. ابیات زیر ناب ترین و زیباترین آموزه های اخلاقی و انسانی بشر را در خویش جلوه گر ساخته است:

به جز داد و نیکی مکن در جهان / پناه کهان باش و فر

مهان / همان بندگان را مدارید خوار / که هستند

هم بنده کردگار

شاهنامه حساسه داد و دهش است حماسه پایداری در برابر آنچه اهریمنی است. اندیشه یوایی که سراسر

شاهنامه ادر خود گرفته است در واقع برتری پیروزی

های معنوی و حکمت اخلاقی باور به یزدان یگانه بر

پیروزی های مادی و این سرنی است و همین دلیل

سبب ماندگاری هماره شاهنامه گردیده است.

فریدون فرخ رسته نبود / ز عودوز عنبر سرشته نبود

/ به داد و دهش یافت این نیکیبوی / تو دادو

دش کن فریدون تویی

سخن ما ندگار ی سخن این نیکیبوی / تو دادو

یک فرهنگ و یک دنیا است.

فیلم مستند «شاهنامه خوانی در ایل قشقایی» به مناسبت روز بزرگداشت فردوسی با حضور برخی استادان حوزه فرهنگ و هنر و مردم شناسی روی پرده رفت. به گزارش پایگاه خبری - تحلیلی سینما تجربی، این فیلم مستند به کارگردانی پوریا خلیلی روز جمعه، ۲۴ اردیبهشت ماه ساعت ۱۹ در فرهنگسرای اندیشه به نمایش درآمد.

روایت «شاهنامه خوانی در ایل قشقایی»

روی پرده

شاهنامه؛ مشهورترین اثر در میان اقوام ترکی زبان منطقه

دکتر شاه منصور خواجہ اف

نماینده تاجیکستان در سازمان اگو

ترجمه شاهنامه ابوالقاسم فردوسی با زبان قیچاقی در مرکز توجه دانشمندان قزاق قرار گرفته است. این نسخه از شاهنامه که در عصر ۱۶ میلادی توسط سید شریف نام مترجم در مصر با زبان قیچاقی ترجمه شده است، هم اکنون در انستیتو خاور شناسی و میراث خطی آکادمی علوم جمهوری تاجیکستان نگهداری می شود. به گفته دکتر امیرزان علی مردان، مدیر بخش نسخ در انستیتوی مذکور پس از آنکه بر برخی صفحات این کتاب نادر، در یک همایش در قزاقستان نمایش داده شد، دانشمندان قزاق تصمیم به نشر مجدد آن گرفتند. به گفته دکتر انگین کمیسایف، خاورشناس و شاهنامه پژوه قزاق این نسخه با زبان کلاسیک قیچاقی ترجمه شده که اقوام قزاق و ازبک و ترکمن آسیای میانه می توانند از آن استفاده کنند و در امر غنای زبان مادری خویش آن را به کار گیرند. ترجمه این اثر در ۵۰۰ سال قبل گواه بر این است که اقوام غیر ایرانی از قدیم به فرهنگ و هنر فارسی و اسلامی توجه جدی و عمیق داشته اند. این در حالی است که گفته دکتر جمشید گیونا شولبی، ایرانشناس برجسته گرچی که با خبرنگار ایران شرقی صحبت می کرد، شاهنامه در قرن ۱۲ میلادی با زبان گرچی ترجمه شده بود و در تاثیر آن چندین کتاب و حماسه ها در ادبیات گرچی و دیگر اقوام قفقاز به وجود آمدند و گرچی ها به این حماسه بی نظیر به حدی علاقه و عشق می ورزند که نام فرزندان خود را بر اساس این کتاب دانای توس بر می گیرند. در همین حال، دکتر فریدون جنیدی، ادب پژوه و محقق ایرانی و رئیس بنیاد نیشابور تصمیم به چاپ نسخه صحیح شاهنامه بر اساس تمام نسخ منتشر شده شاهنامه گرفته است. در همین حال، دکتر انگین کمیسایف، پژوهشگر شاهنامه در قزاقستان می گوید که شاهنامه را اقوام ترکی زبان آسیای میانه به عنوان حماسه بی نظیر و بزرگترین حماسه جهان می خوانند و به آن عشق می ورزند به گفته این استاد دانشگاه الفارابی قزاقستان تا انقلاب اکتبر سال ۱۹۱۷ در دست های قزاق جهاز عروسان اثر یک جلد شاهنامه بوده و داننده شاهنامه معتبرترین فرد در میان قزاق ها محسوب می شد و داندگان و خوانندگان شاهنامه و دیگر داستان های قهرمانی و فولکلوری را «آکین» که به معنی راوی است، نام می برد. به گفته این عالم قزاقی تمامی آثار حماسی و قهرمانی ترکی زبان منطقه در تقلید و با پیروی از اثر سخن سرای طوس ایجاد شده و مضمو سوز و شاهنامه در یک برسی اجمالی آشکار می گردد و شاهنامه شاید تنها اثری باشد که عنقرب به تمام زبان های اقوام غیر ایرانی بارها ترجمه و منتشر شده است که فراهم آوردن و مطالعه و تحقیق آنها در یک موز و با پژوهشگاه وظیفه مهم دانشمندان باید باشد. این در حالی است که آقای یسین گلی روشن اف، رئیس انتشارات ژر زوشی در آلمان که داستان رستم، اثر «مغمیت» نویسنده و شاعر قزاق که به تبع از شاهنامه فردوسی ایجاد شده است (در قرن ۱۹) را منتشر کرده است، این اثر پر فروش ترین کتاب در کشورش معرفی شده است. به گفته آقای روشن اف، شاهنامه موجودیت زبان فارسی و زبان فارسی را تثبیت نمود و این اثر با اینکه با زبان فارسی تالیف شده اما در میان اقوام غیر ایرانی چنان رسوخ نمود که هیچ اثر دیگری شامل این موفقیت نشد. تاجایی که ملاک ایجاد و آفرینش آثار برای اهل پژوهش و ادبیات منطقه قرار گرفت.

ادبیات بانخ استثنایی

شمال

فهریان پاسداران ۳۸۵۹۸۱۵۱
۰۵۰-۲۸۲۰۳
۳۸۸۳۸۶۵۳۰۴

پارسی

۰۵۰-۲۲۲۱۵
@yekta_seir ۳۶۰۳۶۰۱۰

تورهای طبیعت کردی بهاره

جنگل ابر

۰۵۰-۱۱۵۷۹
شیراز ۳۸۴۸۰۰۸۰

دبی ترکیه تایلند

۰۵۰-۲۲۲۲۹
داخلی: ۳۲۵ الی ۳۲۵-۰۵۱-۳۸۵۶۹۰۰۰
@hgh724 HGH724.ir

دبی استانبول کیش قشم

۰۵۰-۲۸۲۰۲
صالح سیر ۳۸۵۱۱۹۷۵

اروپا

۰۵۰-۲۶۶۷
بهرین نرخ تور هتل ویژه پرواز جیسا ۳۶۰۸۶۰۱۱

تور گروهی اروپا فرانسه. اسپانیا. ایتالیا

۰۵۰-۲۵۸۵۵
ویزا شنگن - انگلیس - کانادا - آمریکا
رزرو آنلاین هتل و ترانسفر در تمام نقاط دنیا

کیش قشم

۰۵۰-۲۸۶۹۰
۳۷۶۶۳۰۸۰
WWW.GHASEDAKTRAVEL.COM

ارمنستان چین هند ترکیه

مستقیم از مشهد

کیش دبی

۰۵۰-۲۵۷۰۲
۳۸۵۱۱۹۷۵

کیش دبی

۰۵۰-۲۵۷۰۲
۳۸۵۱۱۹۷۵

کیش دبی

۰۵۰-۲۵۷۰۲
۳۸۵۱۱۹۷۵

کیش دبی

۰۵۰-۲۵۷۰۲
۳۸۵۱۱۹۷۵

کیش دبی

۰۵۰-۲۵۷۰۲
۳۸۵۱۱۹۷۵

کیش دبی

۰۵۰-۲۵۷۰۲
۳۸۵۱۱۹۷۵

کیش دبی

۰۵۰-۲۵۷۰۲
۳۸۵۱۱۹۷۵

کیش دبی

۰۵۰-۲۵۷۰۲
۳۸۵۱۱۹۷۵

کیش دبی

۰۵۰-۲۵۷۰۲
۳۸۵۱۱۹۷۵

کیش دبی

۰۵۰-۲۵۷۰۲
۳۸۵۱۱۹۷۵

کیش دبی

۰۵۰-۲۵۷۰۲
۳۸۵۱۱۹۷۵

کیش دبی

۰۵۰-۲۵۷۰۲
۳۸۵۱۱۹۷۵

کیش دبی

۰۵۰-۲۵۷۰۲
۳۸۵۱۱۹۷۵

کیش دبی

۰۵۰-۲۵۷۰۲
۳۸۵۱۱۹۷۵

کیش دبی

۰۵۰-۲۵۷۰۲
۳۸۵۱۱۹۷۵

کاشان

۰۵۰-۵۱۲۲۹
۳۸۴۸۱۰۹۰

کاشان

۰۵۰-۲۵۷۰۲
۳۸۵۱۱۹۷۵

کاشان

۰۵۰-۲۵۷۰۲
۳۸۵۱۱۹۷۵

کاشان

۰۵۰-۲۵۷۰۲
۳۸۵۱۱۹۷۵

کاشان

۰۵۰-۲۵۷۰۲
۳۸۵۱۱۹۷۵

کاشان

۰۵۰-۲۵۷۰۲
۳۸۵۱۱۹۷۵

کاشان

۰۵۰-۲۵۷۰۲
۳۸۵۱۱۹۷۵

تایلند استانبول

۰۵۰-۲۶۲۱۸
barakseir.ir
برگ سیر ۳۸۴۸۱۰۸۰

تایلند استانبول

۰۵۰-۲۶۲۱۸
barakseir.ir
برگ سیر ۳۸۴۸۱۰۸۰

تایلند استانبول

۰۵۰-۲۶۲۱۸
barakseir.ir
برگ سیر ۳۸۴۸۱۰۸۰

تایلند استانبول

۰۵۰-۲۶۲۱۸
barakseir.ir
برگ سیر ۳۸۴۸۱۰۸۰

تایلند استانبول

۰۵۰-۲۶۲۱۸
barakseir.ir
برگ سیر ۳۸۴۸۱۰۸۰

تایلند استانبول

۰۵۰-۲۶۲۱۸
barakseir.ir
برگ سیر ۳۸۴۸۱۰۸۰

تایلند استانبول

۰۵۰-۲۶۲۱۸
barakseir.ir
برگ سیر ۳۸۴۸۱۰۸۰

تایلند استانبول

۰۵۰-۲۶۲۱۸
barakseir.ir
برگ سیر ۳۸۴۸۱۰۸۰

تایلند استانبول

۰۵۰-۲۶۲۱۸
barakseir.ir
برگ سیر ۳۸۴۸۱۰۸۰

تایلند استانبول

۰۵۰-۲۶۲۱۸
barakseir.ir
برگ سیر ۳۸۴۸۱۰۸۰

تایلند استانبول

۰۵۰-۲۶۲۱۸
barakseir.ir
برگ سیر ۳۸۴۸۱۰۸۰

تایلند استانبول

۰۵۰-۲۶۲۱۸
barakseir.ir
برگ سیر ۳۸۴۸۱۰۸۰

تایلند استانبول

۰۵۰-۲۶۲۱۸
barakseir.ir
برگ سیر ۳۸۴۸۱۰۸۰

تایلند استانبول

۰۵۰-۲۶۲۱۸
barakseir.ir
برگ سیر ۳۸۴۸۱۰۸۰